

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm"

Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:

 dos. Zaur Məmmədov

"20" may 2026-cı il

Fənn sillabusu
(işçi tədris proqramı)

İxtisas: 6005004 – Ekologiya

Fakültə: Təbiyyat

Kafedra: "Fizika, kimya və biologiya"

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/F. Ekoloji menecment

Fənn proqramı: Fənnin işçi proqramı "Fizika, kimya və biologiya" kafedrasının 19.05.2026-cı il tarixli (Protokol №10) iclasında müzakirə olunub, məqsəduyğun hesab edilmişdir.

Kodu: AMTMET-B01

Tədris ili: III (2026-2027).

Semestr: III (payız)

Tədris yükü: Cəmi 50 saat: Auditoriya saati: 14 (8 saat mühazirə, 6 saat seminar)

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

Auditoriya : _____

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: c.ü.f.d., dos. Günay Məmmədova Qulu qızı.

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, H.Z.Tağıyev küçəsi, 118.

Məsləhət günləri və saati: IV gün, saat 16⁰⁰; V gün, saat 16⁰⁰

E-mail ünvanı: gunu.mamedova.91@mail.ru

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. Göyçaylı Ş.Y, İsmayılov T. Təbiətdən istifadənin iqtisadi və ekoloji əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı: Şirfannaşr, 2006. 176 s.
2. Natig H.Paşa. g-m.e.n., dos. Ətraf mühitin idarə olunması (ekoloji menecment) mühazirə konseptləri. Bakı, 2024. 75 s. pashanatiq@aztu.edu.az
3. Quliyev T.N. Dərs vəsaiti. Ekoloji menecment. Bakr: "QiNAR-qAP", 2006. 454 s.
4. Şimova O.S., Sokolovski N.R. Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatı. Bakı-2013
5. Quliyev T.S. Təbiətdən istifadənin və ətraf mühitin mühafizəsinin iqtisadiyyatı. Bakı-2008.
6. İbrahimov İ.H. Ətraf mühitin iqtisadiyyatı. Bakı, 2015, 357 səh.
7. Eminov F.B. Ekoloji menecment. Metodik vəsait, Bakı, 2006
8. Bayramov K.B. Təbiətdən istifadənin iqtisadi və ekoloji problemləri. Bakı-2012.
9. Məmmədov Z.S. Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatı. Bakı-2010.

Əlavə:

10. Binnətova R.M. Ekoloji ekspertiza və ekoloji audit fənnindən mühazirələr. Sumqayıt, 2020, 34 s.
11. Atakişiyev M.C. Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatı. Bakı – 2004.
12. https://www.zygon.az/az/standards.php?standard_id=15

IV. Perekvizit fənlər: Öncədən perekvizit fənlər nəzərdə tutulmamışdır.

V. Korekvizit fənlər: Eyni vaxtda digər fənlərin tədris olunması əhəmiyyətli deyildir.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Ekoloji menecment kursu "Ekologiya" istiqaməti üzrə mütəxəssislərin hazırlanmasında tədris olunan fənlərdən biridir. Ekoloji menecment istehsalın təşkilini və idarəedilməsini, istehsalın və ticarətin idarəedilməsini, gəlirlərin artırılmasını və istehsalın səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədi ilə işlənib hazırlanmış idarəetmənin forma, üsul və metodlarını öyrənir. Ekoloji menecment menecmentin xüsusi növü olaraq ətraf mühitin qorunması və davamlı inkişaf konsepsiyasına əsaslanan idarəetmənin əsas prinsipləri və qanunauyğunluqlarını öyrənir. Ekoloji menecmentin predmeti ətraf mühitin və müasir istehsalın idarə edilməsi prosesi olub, onun əzifəsi ətraf mühitin həyat qabiliyyətini və təbii resursların davamlı istifadəsini təmin etməkdən ibarətdir.

Kursun tədrisində əsas məqsəd təbii ehtiyatların iqtisadi və ya qeyri-iqtisadi qiymətləndirilməsi, təbiətdən qeyri-səmərəli istifadə nəticəsində hər bir ölkə iqtisadiyyatına dəyən iqtisadi və qeyri-iqtisadi ziyanın təyin edilməsi, ətraf mühit və təbii ehtiyatlardan istifadənin daha səmərəli variantlarının seçilməsi və təbiəti mühafizə xərclərinin mütləq və nisbi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi, təbiəti mühafizə fəaliyyətinin və ətraf mühitin mühafizəsinin maddi stimullaşdırılmasının idarə edilməsinin iqtisadi üsullarının öyrənilməsidir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları

nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə:Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakıdır:

- 10 bal** – tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal** – tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu açə bilir.
- 8 bal** – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir.
- 7 bal** – tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir.
- 6 bal** – tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal** – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal** – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir.
- 3 bal** – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırmağı bacarmır.
- 1 – 2 bal** – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal** – hazır deyil və suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	0-50	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə- 8 saat, seminar məşğələ 6 saat. Cəmi-14 saat

№	Keçirilən <u>mühazirə</u> , <u>seminar</u> , məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Saat		Tarix	
		m ü h.	se m.	m ü h	Se m
1	2	3	4	5	6
1.	Mövzu 1: Ekoloji menecmentin təşkilinin və Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatının ümumi nəzəri əsasları Plan: 1.1.Ekoloji menecment anlayışı, predmeti, məqsəd və vəzifələri. 1.2. Ekoloji menecmentin inkişaf mərhələləri 1.3. Ekoloji menecmentin prinsipləri və metodları 1.4.Ekoloji-iqtisadi tələbatlar və mənafe 1.5.Təbii ehtiyatlar üzərində mülkiyyət hüquqları 1.6. İqtisadi qanunların ekolojiləşdirilməsi və ekoloji-iqtisadi qanunauyğunluqların təhlili Mənbə: 1, 2, 3 və s.	2	2		
2.	Mövzu 2: Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi. Ekoloji ekspertiza . Ekoloji standartlar sistemi və ekoloji audit Plan: 2.1.Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi(ƏMTQ) və prinsipləri 2.2. Ekoloji ekspertizanın növləri, tipləri, obyektləri, subyektləri və prinsipləri 2.3.Dövlət ekoloji ekspertizasının məqsəd və vəzifələri 2.4. Təbiəti mühafizə tədbirlərinin qiymətləndirilməsi 2.5.Ətraf mühitə çirklənmədən dəymiş iqtisadi ziyanın hesablanması 2.6. Ekoloji standartlar sistemi, Ekoloji audit, Ekoloji auditin əsas məqsədi, 2.7.Ekoloji auditin formaları, etik prinsipləri və prosedurları Mənbə: 1, 2, 3 və s.	2	2		
3	Mövzu 3:Təbiətdən istifadənin və tullantıların idarəedilməsi Plan: 3.1.Təbiətdən istifadənin dövlət idarə sistemi 3.2.Təbiətdən istifadənin strukturu və vəzifələri	2	2		

	3.3.Ekoloji sferada sertifikatlaşdırma 3.4.İstehsal və istehlak tullantıları haqqında ümumi anlayışlar 3.5.Tullantıların idarəedilməsi sistemi 3.6.Azərbaycanda tullantıların inventarlaşdırılması və utilizasiyası problemləri 3.7.Tullantıların idarəedilməsində nəzarət və məsuliyyətlik. Mənbə: 1, 2, 3 və s.				
4	Mövzu4:Təbiətdən istifadənin ekoloji-iqtisadi təhlili, proqnozlaşdırılması, planlaşdırılması və Ekobioetikanın əsasları Plan: 4.1.Ekoloji-iqtisadi göstəricilər və normativlər sistemi 4.2.Ekoloji-iqtisadi təhlil: məzmunu, məqsədi və vəzifələri 4.3.Təbiətdən istifadənin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılması 4.4. Ekoloji etikanın tarixi. 4.5.Bioetikanın prinsipləri 4.6.Ekobioetikanın "ətraf mühitin, biosferin və biomüxtəlifliyin qorunması" prinsipi 4.7.Təbiətlə münasibətin etik prinsipləri və davranış qaydaları Mənbə: 1, 2, 3 və s.	2			
	Yekun : 14 saat	8	6		

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tələblər:

Kursu mənimsədikdən sonra tələbələr:

- ekoloji menecmentin predmeti, məqsədi və inkişaf mərhələlərini bilməli;
- ətraf mühitin qorunması və davamlı inkişaf konsepsiyasının əsas prinsiplərini izah etməli;
- ekoloji menecment sistemlərinin (EMS) mahiyyətini və tətbiq sahələrini şərh etməli; istehsal-təbiət-cəmiyyət sistemləri arasındakı qarşılıqlı əlaqələri izah etməli; istehsal proseslərinin ətraf mühitə təsirini və antropogen yüklənməni qiymətləndirməli; ekoloji risklərin müəyyən edilməsi və idarə olunması üsullarını bilməli; ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi (ƏMTQ) prosesinin mərhələlərini izah etməli;
- ekoloji təhlükəsiz və az tullantılı texnologiyaların əsaslarını bilməli;
- ekoloji qanunvericilik və standartların tətbiqi mexanizmlərini şərh etməli;
- müəssisələrdə "yaşıl" imicin formalaşdırılması yollarını bilməlidir.

Tapşırıqlar:

- seçilmiş müəssisə və ya ərazi üzrə ekoloji vəziyyətin təhlil etmək;
- istehsal proseslərinin ətraf mühitə təsirinin qiymətləndirilmək;
- əsas çirklənmə mənbələrinin və pollyutantların müəyyən etmək;

- ekoloji risklərin qiymətləndirilməsi və idarə olunması üzrə təkliflər hazırlamaq;
- az tullantılı və resursqənaətli texnologiyaların tətbiq imkanlarını əsaslandırmaq;
- ƏMTQ üzrə praktik təhlil aparmaq;
- ekoloji monitoring planının tərtib etmək;
- müəssisənin "yaşıl" imicinin formalaşdırılması üzrə tədbirlər planı hazırlamaq;
- ekoloji qanunvericiliyin tətbiqi üzrə nümunəvi hallar (case-study) hazırlamaq;
- toplanmış məlumatlara əsaslanaraq hesabat, diaqram, cədvəl və təqdimatlar hazırlamaq.

XII. XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimat və müzakirə, debatlar;
- müstəqil iş/araşdırma(məsələn nümunələrlə iş);
- layihələr;
- problemə əsaslanan tədris;
- hesabatlar;
- qrup qiymətləndirilməsi
- ekspert metodu;
- video audio mühazirələr;
- simulyasiyalar və s.

XIII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

S/F Ekoloji menecment fənni üzrə təlim nəticələri (FTN) aşağıdakılardır:

FTN1 – Tələbə ekoloji menecmentin predmeti, məqsədi, inkişaf mərhələləri, vəzifələri və əsas prinsipləri barədə sistemli biliklərə yiyələnir.

FTN2 – Tələbə ekoloji sertifikatı, ekoloji standartlar və ətraf mühitin mühafizəsində dövlət və bazar mexanizmlərinin rolunu izah edir.

FTN3 – Tələbə torpaq-ekoloji menecmentin mahiyyətini, torpaqdan istifadənin qanunauyğunluqlarını və təbii ehtiyatların ekoloji-iqtisadi qiymətləndirilməsini təhlil edir.

FTN4 – Tələbə təbiətdən istifadənin ekoloji-iqtisadi təhlili, proqnozlaşdırılması və planlaşdırılması metodlarını tətbiq edir.

FTN5 – Tələbə ekoloji risklər, ekoloji sığorta və ətraf mühitə təsirlərin qiymətləndirilməsi sahəsində biliklərini praktik vəziyyətlərdə istifadə edir.

FTN6 – Tələbə ekobioetikanın elmi əsaslarını və prinsiplərini mənimsəyərək ekoloji menecment sahəsində əsaslandırılmış qərarlar hazırlayır və nəticələri təqdim edir.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikrlərinin öyrənilməsi:

XV. Kolloqium sualları:

1. Ekoloji menecment anlayışı, predmeti, məqsəd və vəzifələri
2. Ekoloji menecmentin inkişaf mərhələləri
3. Ekoloji menecmentin prinsipləri və mərhələləri
4. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi və prinsipləri .
5. Ekoloji ekspertizanın növləri, tipləri, obyektləri və subyektləri.
6. Dövlət ekoloji ekspertizasının məqsəd və vəzifələri
7. Ekoloji standartlar sistemi və Ekoloji audit.
8. Ekoloji sferada sertifikatlaşdırma
9. Tullantıların idarəedilməsi sistemi, onlara nəzarət və məsuliyyətlik
10. Azərbaycanda tullantıların inventarlaşdırılması və utilizasiyası problemi

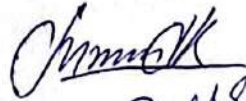
XVI. Ekoloji menecment fənnindən imtahan sualları:

1. Ekoloji menecment anlayışı, predmeti, məqsəd və vəzifələri
2. Ekoloji menecmentin inkişaf mərhələləri
3. Ekoloji menecmentin prinsipləri və metodları
4. Ekoloji-iqtisadi tələbatlar və mənafeələr
5. Təbii ehtiyatlar üzərində mülkiyyət hüquqları
6. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi və prinsipləri
7. Ekoloji ekspertizanın növləri və tipləri.
8. Ekoloji ekspertizanın obyektləri və subyektləri
9. Dövlət ekoloji ekspertizasının məqsəd və vəzifələri
10. Ekoloji standartlar sistemi, Ekoloji audit.
11. Ekoloji auditin formaları, etik prinsipləri və prosedurları
12. Təbiətdən istifadənin dövlət idarə sistemi
13. Təbiətdən istifadənin strukturu və vəzifələri
14. Ekoloji sferada sertifikatlaşdırma
15. İstehsal və istehlak tullantıları haqqında ümumi anlayışlar
16. Tullantıların idarəedilməsi sistemi
17. Azərbaycanda tullantıların inventarlaşdırılması və utilizasiyası problemi
18. Tullantıların idarəedilməsində nəzarət və məsuliyyətlik.
19. Ekoloji-iqtisadi göstəricilər və normativlər sistemi
20. Ekoloji-iqtisadi təhlil: məzmunu, məqsədi və vəzifələri
21. Təbiətdən istifadənin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılması
22. Ekoloji etikanın tarixi.
23. Bioetikanın prinsipləri
24. Ekobioetikanın "ətraf mühitin, biosferin və biomüxtəlifliyin qorunması" prinsipi
25. Təbiətlə münasibətin etik prinsipləri və davranış qaydaları

AMTMET-B01 "S/F Ekoloji menecment" fənninin sillabusu 6005004 ixtisası (proqramları üzrə) tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Fizika, kimya və biologiya" kafedrasının 19 may 2026-cı il tarixli iclasında müzakirə edilərək təsdiq olunmuşdur (Protokol №010).

Fənn müəllimi:

Kafedra müdiri:




coğ.f.d., dos. G.Q. Məmmədova

ped.e.d., prof. V.Ö. Orucov.